

Schaduw van het
verleden

Schaduw van het verleden

Fiona Flanders

Schrijver: Fiona Flanders
Coverontwerp: A. van Roest
ISBN: 97 89 402 150 322
© 2016 Fiona Flanders
Alle rechten voorbehouden
www.fiona-flanders.nl

Dit boek is een product van verbeelding. De hier beschreven gebeurtenissen zijn denkbeeldig en de personen zijn -met uitzondering van de belangrijke personages die bij hun ware naam worden genoemd- ook denkbeeldig en niet bedoeld om bepaalde levende personen te vertegenwoordigen.

Daar rent de verrader aan de rand van het veld
Niet de levende maar de dode werpt hem de steen

Natan Alterman, 'De verrader', uit *Vreugde der armen*

Nu

1

Er was zoveel gebeurd. Zo veel. Maar wat precies? Daar liepen de meningen nogal over uiteen. Niemand had een bevredigend antwoord. Misschien waren ze wel bang voor de waarheid. Waren ze, misschien onbewust, bevreesd voor hun eigen inbreng in het drama? Zo verging het in ieder geval ook Fleur de eerste dagen. Maar gaandeweg kwam er iets anders voor in de plaats. Het begon met een knagend gevoel en een steen in haar maag. Het leek allemaal zo mooi te verlopen en uiteindelijk toch goed te komen, ondanks al het verdriet. Ze was voor het eerst weer gelukkig geweest. Ze had werkelijk het idee dat als God een deur sloot Hij ergens anders een raam opende. Maar nu was het allemaal kapot. Haat stroomde door haar heen, hield haar gezicht in de greep. Haar kaken deden er pijn van, maar dat hinderde Fleur niet. Ze haatte de situatie waarin ze nu zat, maar bovenal haatte ze hem. V, de buffel zoals ze hem nu noemde. Ze wist nog niet precies hoe en waarom hij het gedaan had, maar dat hij er voor gestraft zou worden dat stond als een paal boven water. Hoe ze dat moest doen wist ze ook nog niet.

Ze ging nog even door met zachtjes snikken in het donker, drukte haar natte wang tegen zijn naakte borst, haar adem was warm. Hij had zin om haar weg te duwen. Nu wist ze hem wel te vinden, maar eerder niet. Hij besloot toch niet te bewegen. Het gezicht van Fleur kwam eindelijk tot rust en hij legde zijn arm om haar rug heen en streelde haar. Ze was warm, beter gezegd, zijn hand was koud. Alles aan hem was koud. Zijn oksels kriebelden van het zweet en zijn benen beefden zoals ze altijd deden als de dingen een onverwachte draai namen. Haar toenadering was het laatste wat hij had verwacht. Hij voelde zich hulpeloos en onvoorbereid. Hij lag nog een ogenblik stil tot het trillen ophield. Met zijn vrije hand trok hij de deken op rond haar schouders.

‘Huilen helpt niet’, zei hij tegen haar. Gehoorzaam trachtte Fleur er mee op te houden en haalde adem in lange onregelmatige snikken. Met de versleten zoom van de deken wreef ze haar ogen droog. Hij meende dat ze verdrietig was om het verlies. Het is nooit leuk om iemand te verliezen. Hij zag haar gezicht niet omdat ze die tegen zijn borst drukte maar de vraag was of hij anders de haat op haar gezicht herkend zou hebben. Hij was veel te druk met zijn eigen gevoelens. Zijn hand op haar rug was nu warmer. Hij fluisterde, hoewel er niemand anders in huis was.

‘Het is klote... Hoe lang is het nu geleden?’

‘Bijna twee weken.’ Ze hief haar hoofd op van zijn borst en keek in het donker. ‘Al die herinneringen daar. Hoe kom ik er los van?’ Hij voelde zich warmer worden.

‘Wat moet ik doen?’ vroeg ze. Ze wachtte op zijn antwoord. Hij ging een beetje verliggen, gedeeltelijk om de nadruk te leggen op wat hij ging zeggen en gedeeltelijk in de hoop dat zij er ook anders door zou gaan liggen, want het gewicht van haar hoofd op zijn borst begon ongemakkelijk te worden.

‘Luister, Fleur’, zei hij. ‘Het is beter niet te lang stil te blijven staan bij wat er gebeurd is. Je kunt het toch niet meer veranderen. Dus laten we vooral naar de toekomst kijken. We beginnen gewoon opnieuw. Kopen we een klein appartementje waar in ieder geval een kinderkamer in gemaakt kan worden. Je wilt al heel lang moeder worden. Ik ben er ook aan toe. Wat denk je daar van? In dit grote huis kom je er nooit los van en het huis in Den Haag..? Ach dan koop ik het toch niet. Je ouders vinden er wel iemand anders voor. Niemand kan je verplichten hier te blijven wonen. En zouden jullie er samen zijn blijven wonen?’ Fleur schudde zachtjes haar hoofd.

Ze snikte weer even wat, maar tussen de snikken door hoorde hij iets wat verdacht veel leek op: je hebt waarschijnlijk gelijk. De kilte in hem was verdwenen. Hij drukte haar hoofd weer tegen zijn borst zodat zijn tevreden glimlach aan haar blik onttrokken was. Hij voelde haar lichaam tegen het zijne verstijven. Snel en geschrokken hoorde hij haar fluisteren.

‘Nee!’ Ze begon heftig met haar hoofd heen en weer te schudden. Verdorie, had hij het dan niet goed verstaan?

‘Luister, Fleur!’ zei hij met nadruk, terwijl zijn handen haar schouders vasthielden. ‘We gaan het wel zo doen. Ik laat je niet naar de kloten gaan. Ik onderneem morgenochtend meteen actie en jij gaat gewoon met me mee. Je hebt het vroeger zo vaak gewild. Nu is het je kans. Los komen van alles wat er is gebeurd. Dat wil je toch?’

Verslagen knikte ze met haar hoofd.

‘Dan is dat de beslissing.’

Eerder

Fleur

2

Heel langzaam liep ik door de gang naar de trap. Weldra zou die trap er niet meer zijn voor mij, want immers hoe kon ik het huis behouden nu ze er niet meer was. Die gedachte maakte dat ik me bedrukt voelde. Met mijn linkerhand greep ik de trapleuning vast en mijn andere hand gleed langs die vierkanten houten pilaar; glad van het vet van jaren. Alleen als het licht er vanuit een bepaalde hoek op viel kon je het laagje zien glinsteren. De donkerbruine kleur van de pilaar zorgde hiervoor. Haast omzichtig besteeg ik de trap, diep in mijn hart wilde ik uitstellen wat toch moest gebeuren. Elke trede kraakte en ik geloof dat ik er ondanks alles intens van genoot. Dat is wel eens anders geweest. Jaren terug haatte ik elke tree. Het was nooit mogelijk om stiekem naar beneden te sluipen. O, God, ik heb wat gewenst dat ik onzichtbaar was en zo licht als een veertje. Ik klom verder naar boven naar een grote donkere zolder en ik herinnerde me hoe ik ooit bang was voor die zolder. Nu hou ik er van, net als van de trap, maar toen... Toen stond de zolder voor mij gelijk aan alles wat griezelig was, van monsters onder je bed, de boeman in de kast tot aan de geheimzinnige spleet tussen de muur en het dak op zolder. Een spleet die er vroeger niet was geweest, anders had ik het wel geweten. Hoe kwam die daar en belangrijker, wat huisde erin? Welke akelige giftige beesten verstopten zich erin? Wanneer zouden ze toeslaan? Als je een keer stiekem op zolder kwam? Of hadden ze een weg naar de slaapkamer gevonden? Maar het was niet alleen de zolder die me angst aanjoeg. De muren in het trapportaal joegen soms de stuipen op mijn lijf. Dat kwam voornamelijk door de kleur van de muur. Mijn moeder had de muur geverfd in een pastelgroene tint, in plaats van normaal behang. Lekker gemakkelijk en lekker snel. Mijn slaapkamerdeur bevond zich recht tegenover het trapportaal en de deur stond altijd open als ik ging slapen. Dat moest omdat ik bang was in het donker. Op de overloop liet mijn moeder dus altijd het licht branden en bleef de deur op meer dan een kier zodat mijn kamer redelijk verlicht werd. In ieder geval genoeg om te kunnen vaststellen dat er geen enge wezens in mijn kamer aanwezig waren. Vanuit mijn bed kon ik precies in het licht de trap zien. Later zou dat wel anders worden. Later moest het licht per se uit zijn en was mijn kamer hermetisch afgesloten, maar toen stelde het licht me gerust en verdreef het

mijn angsten. Op het moment dat mijn moeder de muren geverfd had veranderde alles. Op de een of de andere merkwaardige manier had die kleur een vreemde uitwerking op me. Het beangstigde me. Het greep me om de keel en er was niets wat ik er tegen kon doen. Het leek wel of de muren plotseling leefden. Ze gingen heen weer. Kwamen soms heel dichtbij en waren dan weer veraf. Ze gaven me soms het gevoel dat ik net zo klein was als een kabouter. Een simpel luciferhoutje was al te groot voor me om vast te houden en leek wel een reusachtige boomstam. De muren leefden niet alleen door zich te verplaatsen maar ook door de dingen en gebeurtenissen die ik er op zag. Soms kwamen die dingen ook echt uit. Het waren geen enge gezichten die kinderen wel eens op het behang menen te zien. De muren waren egaal groen, zonder bedrukking of structuur. Toch zag ik straten en bomen, auto's die voorbij reden. Als ik er nu nog aan terug denk kan ik me nog steeds de beelden helder voor de geest halen. Meestal hadden de straten iets weg van de Champs-Élysées, mooie drukke brede wegen met veel bomen en huizen die typisch Zuid-Europees waren. Elke nacht had ik de vreselijkste nachtmerries en ik hilde ik tranen met tuiten. Zolang er maar iemand bij me was gebeurde er niets en was alles in orde, maar op het moment dat ik alleen gelaten werd begon het van voor af aan. Wat ik ook deed, het licht aan, of mijn ogen heel hard dichtknijpen, of proberen om aan iets anders te denken, die merkwaardige kleur won het altijd van me en bleef maar terug komen. Het leekt ook wel of ik soms uit mijn lichaam trad. Als ik er nu over nadenk lijkt het wel alsof ik toen stoned was. Al die ervaringen beangstigden me enorm omdat ik niet wist wat er met me gebeurde. Ik was toen een jaar of tien en het was allemaal heel eng. Ik hunkerde naar veiligheid, bescherming en geborgenheid en die kreeg ik van niemand. Ik denk dat ik daardoor nog meer in mijn schulp kroop en de muur die ik al om me heen had gebouwd nog verder verstevigde. Mar het huis had ook iets wat zo ontzettend prachtig was. Heel veel ramen van mooi gebrandschilderd glas. Steels en schuw speelde ik mijn eenzame spelletje op mijn slaapkamer, waar een dubbele deur met brandglas toegang gaf tot een Frans balkon. Het glas wierp kleurige patronen de op de grond en op bed. Messcherpe kleuren soms, die mijn hersens priemden en daar gaatjes prikten. Ik had rijmpjes geleerd om me te beschermen tegen kleuren:

Stap op zwart, het breekt je hart,
Stap op groen, en je raakt uit je doen,
Stap op blauw, en de hemel wordt grijs,
Stap op geel, verdriet is je deel,
Stap op rood, dan ga je gauw dood.

Om niet op een kleur te hoeven stappen sloop ik langs de muren en bleef ik in de schaduw. Maar toen kwam Laura. Zij maakte een heel hele nieuwe versie op het rijmpje:

Stap op zwart, je hebt een verliefd hart,
Stap op groen, je krijgt een zoen,
Stap op blauw, ik hou van jouw,
Stap op geel, geluk is je deel
Stap op rood, dan ga je nooit dood.

Zij maakte het tot een feest, dat ik me net Alice in Wonderland voelde. Wat verlangde ik terug naar die tijd, toen Sinterklaas nog bestond en de kerstman, dat ik er van overtuigd was dat sprookjes uitkwamen, dat mijn kamer een wonderland was. Kon ik er nog maar in geloven.

Maar met die nachtmerries, of waren het hallucinaties voelde ik me onbegrepen omdat ik niet kon uitleggen wat ik zag en voelde van binnen. Mijn vader bonkte woest op de muren. Hij was boos op me omdat ik aanstelde. Hij sloeg op de muren om me te laten zien dat ze toch echt heel stevig stonden en absoluut niet konden bewegen. Alleen mijn moeder leek te begrijpen wat ik voelde. Ze keek me teder aan en probeerde me gerust te stellen, maar ook dat lokte de woede van mijn vader uit zodat ze steeds weer genoodzaakte was hem tot bedaren te brengen. Dat lukt haar altijd en dan kwam ze me nog een keer toestoppen en gaf me dan een kus op mijn voorhoofd. Meer mocht niet van mijn vader. Misschien denkt u nu dat ik een slechte relatie met mijn vader had, of dat ik hem harteloos en onbegrijpend vond. Nou dat is ook het geval. Ik had niet de liefste, de meest zorgzame vader. Opa, daar hield ik van, daar hield ik met heel mijn hart van. Vaak was hij een mengeling geweest van Sinterklaas en Onze Lieve Heer. Mijn vader was alleen maar dominant en irritant. Hij bepaalde wat er in huis gebeurt, zo ver als mijn moeder hem liet begaan. Ik snapte zijn boosheid niet. Ik was regelmatig gewoon bang voor hem. Opa had echt met me te doen. Het was duidelijk dat opa zich machteloos voelde. Hij had geen antwoord op de demonen die in mijn hoofd huisden. Geen antwoord op de angsten die zijn kleine meisje keer op keer aan het huilen maakten. Vader gaf er geen moer om. Voor hem was ik alleen maar lastig en een meisje. Maar ik was vooral bang dat zij, zij die macht over mij hadden, ook mijn opa in zijn macht zouden krijgen, zoals ze ook mijn vader al ingepalmd hadden. Zijn woede was toch een duidelijk teken dat ze aan de winnende hand waren. Ik wilde dat uitleggen maar ik wist niet hoe.

Het gekke was dat ik het bij daglicht een mooie kleur vond, sterker nog, ik had de kleur in de winkel zelf uitgezocht. De muren van de trap naar beneden toe waren in dezelfde zachte pasteltint geverfd, maar dan blauw en dat deed me helemaal niets. Keer op keer liet mijn broer, die vijf jaar ouder was, duidelijk merken dat hij het allemaal onzin vond en dat ik hem met mijn overdreven gedoe tot last was. Het kwam er uiteindelijk altijd van dat hij tegen me schreeuwde dat ik me niet moest aanstellen. Maar ik stelde me niet aan en dat zei ik hem ook, maar sloeg hij zijn ogen op en hief zijn handen ten hemel en bromde iets in de trant van: meisjes, pfff. Totdat mijn moeder op een dag de kwast ter hand nam en alle muren zacht blauw verfde. Dat hielp, de muren waren geen vijanden meer. Maar het onbehaaglijke gevoel zat al te diep van binnen. Vooral dat bedrukte gevoel dat ik gereduceerd werd tot een kabouter kwam van tijd tot tijd terug, waar ik ook was, maar alleen in het donker. De enige remedie was het licht te ontsteken. De muffe lucht van de zolder drong al tot me door. In het schemerduister zocht mijn hand naar het koortje van het licht. Al sinds mijn jeugd zag de zolder er hetzelfde uit. Maar dat zou niet lang meer duren. Binnen afzienbare tijd zou de zolder er niet meer zijn. Die gedachte schudde ik van me af en ik keek in het rond. Een poster van The Mama's and the Papa's die ik ooit eens had opgehangen was gedeeltelijk los geraakt, een mobiele van papier bewoog in de tocht. Aan de muur hingen nog twee oude schoolprenten.

Het was echt alweer een hele tijd geleden dat ik hier was geweest. Te lang vond ik. Gek is het eigenlijk hoe dingen kunnen veranderen. Ergens in het verleden is, heel ongemerkt, de zolder van mijn vijand veranderd in mijn vriend. Aan één van de dwarsbalken hing een schommel. Ik had hier wat gespeeld. Jaren lang was de zolder, net als de boomgaard buiten, mijn speelterrein geweest. Dat veranderde eigenlijk allemaal met de dood van mijn achternicht Jolanda. Toen veranderde heel veel in mijn leven. Ik had een haatliefde verhouding met het huis en de rol die het in mijn leven speelde veranderde van tijd tot tijd. Er zijn jaren geweest dat het huis mijn vriend was, maar ook jaren dat het mijn vijand was, maar steeds was het als

een middelpunt in mijn leven en daar zou nu snel een einde aan komen. Achteraf gezien moet ik bekennen dat het huis ook daarna nog een rol in mijn leven is blijven spelen, als onuitwisbare herinnering. Ik weet nog heel goed dat ik me op dat moment afvroeg of het huis als vriend of als vijand in mijn herinnering zou blijven voortleven. Ik moet toegeven dat het huis altijd robuust en vijandig in het landschap stond. Het was een grote vierkante kolos met hoge ramen in de vaal gele muren. Het huis stond in schril contrast met de directe omgeving, vooral in het voorjaar als alle appelbomen in de boomgaard waren getooid in zacht roze. De vitrage hing strak en roerloos achter de vensters, met een zwarte opening daartussen, als of de buitenwereld maar mondjesmaat werd toegelaten en ik besepte plots dat de buitenwereld inderdaad maar met mate werd toegelaten.

In het midden was een grote witte voordeur die je bereikte via een marmeren trap van vier treden. De deur had een koperen klopper die gevat was in een gepolijste leeuwenkop. Ik begreep wel dat het nooit een huis had kunnen worden dat op de monumentenlijst kwam te staan, al was het driehonderd jaar oud. Eigenlijk was het voor het huis het beste dat het afgebroken zou worden. Het had veel te veel meegemaakt, te veel ellende gezien en gehoord. Het was weliswaar een radicale wijze om het verleden uit te wissen, maar misschien was die wel afdoende. Ik hoopte het. Ik liep naar een heel oude piano en streek met mijn vingers voorzichtig over de toetsen. Het was meer een liefkozing. Die piano had ik gekregen toen ik geslaagd was voor de muziekschool. Judith leefde toen nog. Ach ja, Judith. Haar kamer was de enige kamer waar ik niet kwam. Ik begreep werkelijk niet waarom ze daar nou een nacht opgebaard moest liggen. Omdat vader en moeder haar nog één nacht thuis wilde hebben. Ik begreep het werkelijk niet. Ik speelde de eerste maten van Tchaikovsky's concerto no.1, maar de piano was ontstemd zodat ik er abrupt mee stopte. Tchaikovsky zou zich omdraaien in zijn graf als hij dit hoorde. Bovendien zou het oneerbiedig zijn het werk zo te verkrachten. De piano was een cadeautje van de familie Jacobi geweest, en ik weet niet meer wie er meer verrukt mee was, mijn moeder of ik. Helaas heb ik haar daarmee ook teleurgesteld, en niet alleen haar. Ik had weer eens iets bereikt en ik vertikte het om er in verder te gaan, zoals zo vaak. Ik was gewoon veel te vluchtig. Ik kon maar heel kort ergens door geboeid worden, daarna verveelde het me alweer. Dat was zo met boeken, met films, muziek, met school en met werk. Ik kreeg zo ontzettend snel ergens een hekel aan en dan wilde ik er gewoon niets meer van weten. Alleen mijn dromen, daar kreeg ik nooit genoeg van. Ik herinner me nog dat ik daar vaak bezorgd over was, want ik kende mijn tekortkomingen donders goed.

Van het speelterrein was nu niet veel meer over. De zolder stond nu vol met dozen, een erfenis van verschillende mensen. Ik zag er tegenop om dat allemaal te moeten uitzoeken. Was het omdat ik hiermee definitief afscheid nam van het huis? Terwijl ik dat ergens diep in mijn hart helemaal niet wilde. Of omdat ik bepaalde herinneringen niet wilde oproepen? Maar de maalstroom kon niet meer gestopt worden. Ik blies het stof van één van de hutkoffers, ging er op zitten en opende de koffer er naast, nadat ook daar het stof vanaf was geblazen. Een wolk van stof hing als een mist om me heen en ik nieste een keer. Bovenop lag een vergeelde foto van mijn overgrootvader. De randen waren kartelig. Ik bestudeerde de man op de foto aandachtig. Ik zocht een gelijkenis met mijn opa en mijn vader, maar ik vond die niet. Ik had zoveel over deze man gehoord dat ik hem meende te kennen ondanks dat hij gestorven was voor dat ik werd geboren. Ik meende hem zelfs voor de geest te kunnen halen, maar het zal wel zijn dat ik bij alle verhalen over hem me een beeld van hem heb gevormd. Wanneer was hij ook al weer overleden? Ergens in '56, aan kanker toch? Het moest een geweldige man zijn geweest. Misschien een beetje te rechtlijnig, maar consequent, recht door zee en goudeerlijk. Vertelde geen kwaad woord over mijn overgrootvader. Wat trouwens niemand ooit deed.

Mijn vader, maar vooral mijn opa raakte nooit over hem uitgesproken en ik kon maar niet genoeg krijgen van de verhalen over hem. Met elk verhaal trachtte ik het beeld dat ik van hem had te verfijnen. Ik voelde de drang om het te doorgronden. De man die ik nooit zou kennen, maar waar ik alles in de wereld voor over had om hem, al was het maar voor heel even, te mogen ontmoeten. Het was niet eerlijk dat hij zo jong stierf. Uit al die verhalen putte ik wat troost, want zo kreeg ik nog een klein beetje het idee dat ik hem kende. Ik was als een pauw zo trots op mijn overgrootvader. Een niet voor niets. Tijdens WO II had mijn overgrootvader voor het verzet gewerkt. Vanaf het begin van de oorlog verborg mijn overgrootvader elf joodse mensen in de ruime kelder van ons huis. In het begin was het slechts een doorgangshuis maar vanaf '43 werd dat anders. Als ik aan mijn overgrootvader dacht kwam altijd het beeld van de Geuzen bij me op. De verhalen die ik over mijn overgrootvader hoorde gingen meestal over de oorlog. Verder wist ik eigenlijk weinig van hem, realiseerde ik me plots. Hij was, net als mijn opa, journalist. In mijn ogen was hij een rechtschapen en rechtvaardige man. Heel precies en zorgvuldig, ook wel streng, maar bovenal toch vooral rechtvaardig.

Ik pakte een foto waar hij met andere, voor mij totaal onbekende mannen, op stond. Achterop stond het jaartal 1947. Overgrootvader stond er strijdlustig tussen. Zijn mouwen opgestroopt, de bovenste twee knoopjes van zijn hemd los. In gedachten zag ik hem werken aan de wederopbouw van Nederland. Waarschijnlijk

was hij daar ook daadwerkelijk mee bezig, want het was een correcte man die altijd keurig gekleed in het pak zat.

Het was zonnig op de foto en misschien wel extreem warm. Ik kon me niet aan de indruk onttrekken dat hij ook een gezelligheidsmens was. Misschien was hij dat alleen in mijn gedachten. Ik meende ooit een foto van hem te hebben gezien dat hij voor een potkachel zat terwijl hij van een sigaartje genoot en van een goed glas cognac. Eén ding stond als een paal boven water; hij kon absoluut niet tegen onrecht. Hij heulde met niemand mee, stak nooit zijn mening onder stoelen of banken. Je kon ook beter met hem eten dan met hem vechten. Het leek me een man die nooit ergens bang voor was. Ik wenste met heel mijn hart dat ik zo was. Waarom kon ik niet een aantal van zijn goede eigenschappen hebben? Al was het maar één, één verdwaald gen.

Toen de oorlog uitbrak waren mijn overgrootouders welgesteld, misschien is rijk een beter woord. Ze hadden alles driedubbel. Toen de oorlog ten einde liep hadden ze niets meer. Alles was versleten of stukgegaan. Dat kwam niet alleen door hun eigen gezinnetje van vier personen. Het leeuwendeel ging naar de onderdrukten. Daar hebben ze niets voor in de plaats gekregen. Van sommigen misschien een bedankje. Toch werd er nooit geklaagd. Dat ze het leven van mensen konden redden was genoeg. Ik moet eerlijk zeggen dat ik mijn opa en oma nooit heb horen klagen over deze moeilijke tijd. Dat is nog een opofferingsgezindheid! In die tijd werden er heel veel offers gevraagd. Eén van de mooiste verhalen speelde zich af in het najaar van '43. Het gezin had zojuist de warme maaltijd beëindigd. Aardappelen met bloemkool, overgoten met een pepersausje, en een redelijk stukje vlees erbij. Mijn overgrootvader had goede contacten met de boeren in de omgeving en de ene dienst is de andere waard. Mijn overgrootmoeder had juist de tweede maaltijd bereid voor de elf onderduikers die op dat moment in de kelder verbleven. De aardappelen stonden al dampend op tafel.

Er werd op de voordeur geklopt.

Hoe ze het precies voor elkaar kregen weet ik niet, maar het huis was omgetoverd tot een vesting, zonder dat het echt opviel, waar niemand zomaar binnen kon komen zonder zich in een vroeg stadium te verraden. Hoe men ook het huis benaderde, nooit was te zien dat het door meer dan vier mensen werd bewoond. Dat vond ik al een prestatie van de eerste orde. Als een speer verdwenen de zes mannen en vijf vrouwen terug naar de kelder en nam het gezin weer plaats aan de tafel. Die was immers gedekt en de onaangekondigde gast rook de bloemkool. Mijn overgrootvader liet de bezoeker binnen, een collega van de redactie. Heel slim boden ze hem aan mee te eten; een aanbod waar hij dankbaar gebruik van maakte. Gelukkig maar, want nu kon het eten over vijf personen

verdeeld worden. Mijn familie stond erom bekend dat het uit grote eters bestond en dus moest alles op en in die tijd van schaarste was het een doodzonde en je doodvonnis als je eten weg gooide. Aldus moesten ze weer eten, en met smaak alsof ze een reuze honger hadden. Ik kon me niet voorstellen dat ik zo iets ooit zou kunnen opbrengen. De druk waar iedereen voortdurend onder leefde zou me gek gemaakt hebben. Maar ja, ik was dan ook geen knip voor mijn neus waard. Gelukkig ben ik wat dat betreft te laat geboren. Ik ben alleen maar geschapen om een onbezorgd leven te leiden en zelfs dat kan ik alleen maar aan als mijn bedje gespreid is. Ik had een vreselijke hekel aan mezelf.

Ik legde de foto naast me neer en opende een andere doos, het was meer een grote kartonnen koffer, er hingen van die oude hangsloten aan. Helemaal verroest, maar gelukkig niet op slot. De hele koffer zat vol met kiekjes. Diverse kiekjes van mijn ouders en grootouders toen die nog jong waren. Het waren de gebruikelijke universele gezinsmomenten. Dollen in en om het huis, vakantiekiekjes, tegen de zon in turen bij plechtigheden. Foto's die te licht waren of niet helemaal scherp. De meeste zwart-wit. Er waren vooral veel foto's van vakanties in het buitenland, eind jaren vijftig, begin jaren zestig, toen ze nog met de tent op reis gingen en ik bij Laura of tante Jolanda logeerde. België, Denemarken, Duitsland, Frankrijk. Er waren ook foto's van het huis en de tuin. Toen al die foto's door mijn handen gleden kreeg ik weer dat gekke gevoel dat het huis met me speelde. Ik kon me soms met aan de indruk onttrekken dat er iets vreemds met het huis was waarin ik een groot deel van mijn leven heb doorgebracht. Er waren schaduwen in de hoeken en fluisteringen op de trap en de tijd werd er evenmin geacht als eerlijkheid. Maar hoe kon ik niet precies zeggen. Er heerste een oorlog in het huis, ook toen ik alleen op zolder was, een stille oorlog waarin geen geweerschoten klonken en lijken vielen. Er stierven slechts verlangens en de kogels waren woorden en gedachten en het bloed dat verspild werd heette trots. Er zaten foto's bij van verschillende verjaardagen, aan de cadeautjes te zien uit het begin van de jaren zestig. Een enkel presentje stond nog steeds op zolder, zoals een rechthoekig tafeltje, gelakt blank grenen met langs de rand rode hartjes. Er hoorde een stoeltje bij maar dat was allang uit de tijd. Mijn hart deed pijn en hunkerde terug naar die tijd. Andere cadeaus kende ik alleen uit mijn herinnering. Ik gooide ze weer snel terug wat ik wilde er met aan herinnerd worden. Weg er mee, maar ik wist dat ik er nooit toe zou kunnen komen om die foto's weg te gooien. Nee, dat was ondenkbaar. Ik wilde ze alleen nu niet zien. Foto's van feestjes, het huis vol met rokende, drinkende en pratende mensen. Sommige zaten op de bank, anderen zaten op of aan de eettafel te kletsen. Tot aan het aanrecht toe, hapjes en drankjes makend. Toen was het huis vol leven en plezier. Die feestjes waren het einde. Nu

heb ik een gigantische hekel aan feestjes, vooral aan dat oeverloze gezwam. Mensen die alleen maar door elkaar konden praten en waar nauwelijks naar elkaar werd geluisterd. Feestjes waar discussies ontstaan die vaak heftig en emotioneel zijn. Zo verliepen alle feestjes bij in mijn eigen huis. Ik vond dat er gewoon dom gepraat werd. Meestal ging het over onderwerpen waar men niets of weinig van af wist. Het was allemaal zo kortzichtig. Het leven is niet plat. Een gebeurtenis heeft zoveel verschillende kanten, zoveel versies, maar wij zien er maar een, de versie die ons raakt. Ik vond het zo leuk om die andere versies ook te kennen. Dan kom je er achter dat goed niet altijd goed is en slecht niet altijd slecht. Maar probeer mensen dat maar eens aan het verstand te brengen. Dat lukt je haast niet en toch zeker niet als ze je niet voor vol aanzien. Ik heb wel eens een poging gewaagd maar al snel werd me de mond gesnoerd, immers wat weten jonge vrouwen daar nu van af. Ze kunnen leuk kletsen over het aanrecht en wat daarbij hoort en roddelen maar daar houdt het wel op. Ik heb het daarna nooit meer geprobeerd. Mijn plaats was wel duidelijk. Ik vind nog steeds dat je alles van meerdere kanten moet bekijken voordat je gaat oordelen. En dan nog... Toch ben ik nu blij dat ik een wat stille vrouw geworden ben. Ik heb geen zin in discussies die niet te winnen zijn. (En waarom zou ik die willen winnen?) Ik heb ook geen trek in gesprekken over ziekte of dood, het weer of eten. Ik kwam er alweer een heel tijdje geleden achter dat ik de wereld met andere ogen zag, dat ik andere maatstaven hanteerde dan de meeste mensen om me heen. Alleen wist ik niet hoe ik het de mensen om me heen aan hun verstand moest brengen? Waar ik ook zo moe van werd was dat de meeste mensen om me heen zo onnadenkend waren. Ik hoopte maar dat ik niet zo was. Misschien was ik wel te filosofisch of misschien relativeerde ik wel te veel, maar er moesten toch meer mensen zijn die de betrekkelijkheid van alles inzagen. Maar op de een of de andere manier ontmoette ik die nooit. Misschien zocht ik niet goed of luisterde ik niet goed genoeg.

Moe van al die gedachten stond ik op en liep naar de schommel. Voorzichtig liet ik me erop zakken en begon te schommelen. Eerst aarzelend, daarna met meer overtuiging. Boven mijn hoofd kraakte het, maar het kon me niets meer schelen en ik werd weer teruggevoerd in mijn gedachten. Terug naar vroeger toen ik nog heel klein was. Ik liep weer door de sneeuw over het kronkelige zandpad. Het was bitterkoud maar gelukkig waaide het niet te hard. Ik keek naar de asgrijze hemel en ik voelde me gelukkig want de lucht vertelde me dat het voorlopig nog wel zou blijven sneeuwen. Dat vond ik het mooiste wat er was en van mij mocht het de hele dag blijven sneeuwen. Er lag al een dik pak sneeuw zodat niet meer te zien was waar de berm begon en de weg ophield. Mijn oren begonnen pijn te doen en ik besloot me om te draaien en terug naar huis te lopen. Het verwonderde me dat

de sneeuw zo dik op een smalle boomtak kon blijven liggen. Ik genoot intens van de stilte om me heen. Nergens was een geluid. Niet van auto's, met van vogels, zelfs de wind niet en ik realiseerde me dat sneeuw een witte deken was die al het geluid dempte. Het versterkte het gevoel dat ik had dat de wereld in een sprookjeswereld was veranderd.

Ik wenste vurig dat ik het gevoel dat ik toen in de sneeuw had weer terug kreeg, dat het binnenin me eens tot rust zou komen. Ik stopte met schommelen en vluchtte als het ware naar beneden. Ook daar kwam ik niet tot rust. Als een dolende ziel dwaalde ik door de kamers. Ik ijsbeerde voor het raam van mijn slaapkamer, dan weer naar de gang en door andere kamers. Ik liep als een kip zonder kop door grote en kleine vertrekken waar ik vroeger gelachen had met vriendinnetjes. Uiteindelijk keerde ik toch weer terug naar de zolder. Eigenlijk was het huis en vooral de zolder een museum van het verleden en de laatste bewoner voelde zich als het laatste kind van een weeshuis. Nog meer foto's van het verleden gleden door mijn vingers. In gedachten zag ik me weer spelen met mijn allerbeste vriendin Laura. Zodra de bel klonk, sprongen we als een bezetene naar buiten: de wijde wereld in. Een kwartier lang renden we alle energie - die we tijdens de aardrijkskundeles opspaarden - eruit.

'E-las-tie-ken, erin, eruit, EROP!' Voor alle meiden (en jongens die punten wilden scoren) was dit toch wel één van de grootste hypes. Samen met je beste vriendin gooide je een fluor gekleurd touw om je knieën, ging tegenover elkaar staan en het feest kon beginnen. Na eerst wat rustig heen en weer gehop, werd het je moeilijk gemaakt. Hoe hoger het elastiek, hoe moeilijker het was. En dan waren het verdorie ook nog eens de jongens die het hoogst konden springen. En daarmee hun gelijk haalden 'dat ze altijd alles wonnen'. Of lekker touwtje springen en zingen. 'In spin de bocht gaat in, uit spuit de bocht gaat uit'. Thuis elkaar stiekem opmaken of verkleeden in de uitgaanskleding van moeder en natuurlijk verstoppertje spelen op zolder. Met mijn rug leunde ik tegen een houten schommelstoel en ik was dankbaar dat mijn hartslag weer wat rustiger was geworden en ik keek naar de bewegende patronen op de zoldering. Schaduwen die door de bomen werden gemaakt. Het was een rustgevend aanblik net zoiets als het staren in de vlammen van een kampvuur, of kijkend naar de rivier die onder een brug door stroomt. Ik haalde diep adem en probeerde mijn zenuwen nog verder onder bedwang te krijgen.

Een gezicht vol bloed? Een gang vol bloed? Hoe kwam ik in Godsnaam aan die gedachte?

Adem uit, adem in... Zweet op mijn voorhoofd en klamme handen. Het gevoel dat ik de laatste tijd wel vaker had kwam weer sterk opzetten. Het gevoel dat de

wereld plat was, dat het een groot blad papier was. Wij mensen waren slechts een puntje. Een punt die je krijgt als je een potlood op het papier drukt. En de dingen om ons heen, huizen, bomen, auto's en straten waren driehoeken, vierhoeken, rechthoeken, rechte lijnen en meer van dat soort figuren. Maar er was nergens een gebogen lijn, alles was kaarsrecht. Al die figuren bewogen zich kraskras, zonder elkaar ooit te raken en zonder ooit van hun lijn af te wijken door elkaar over het oppervlak. Geen enkel figuur had het vermogen om boven het oppervlak te rijzen of te dalen. Het was als of we schaduwen waren, maar dan hard en met lichtende randen.

Het drong plots tot me door waarom het alweer zo'n tijd geleden was dat ik de zolder had bezocht. Er waren hier te veel herinneringen aan haar. Dingen die ze niet de moeite gevonden had om mee te nemen. In een eerste opwelling had ik ze weg willen gooien, maar ik kon het toch niet over mijn hart verkrijgen. Stel je voor dat het ooit weer goed kwam. Maar hoe groot was die kans? Hoe lang had ik al niets van haar gehoord? Veel te lang. En waarom was ze zomaar vertrokken? Ik begreep het niet. De zolder herbergde ook herinneringen aan haar die niet tastbaar waren. Ik had haar hier voor het eerst bemind. Wat voelde ik me na die daad schuldig. Ik was bang dat ik mijn zin doorgedreven had ofschoon ze niet had tegengestribbeld. Had ik beter expliciet om haar toestemming kunnen vragen, vroeg ik me een moment af. Sufferd die ik was en ik had op mijn tong gebeten. Door deze ondoordachte actie had ik misschien wel onze relatie op het spel gezet. Het leek alsof ze mijn gedachten had geraden en ze verzekerde ze me dat alles oké was, maar ondanks haar woorden was ik toch nog niet overtuigd. Pas toen ze me zelf weer begon te zoenen en me op de matras drukte, die ik van mijn kamer had mee genomen (om de een of de andere reden vond ik het op zolder veel romantischer dan op mijn slaapkamer waar ik weer uit concludeerde dat het toch allemaal vooropzet was om haar uit de kleren te krijgen) was ik helemaal overtuigd.

'Ik heb het even hard nodig als jij', fluisterde ze me in mijn oor.

'Meen je dat?' vroeg ik verbaasd.

'Nou en of', was het antwoord en ze begon me te kietelen. Ik had voor mezelf bepaald dat ik pas ergens bij zou kunnen horen (God mag weten waarbij) na een orgasme. Had dat ook een man kunnen zijn? Wellicht. Maar niet voor de hand liggend. Ik vond mannen (en jongens) zo grof, snel en brutaal. Hun geilheid was alleen op hun eigen bevrediging gericht. En dan dat opscheppen over hun penis. Het liep nooit op iets uit. Het probleem met mij is dat ik van kinds af aan al verwachtte dat elke jongen een ridder op het witte paard was en dat ook bleef. Maar het zijn helemaal geen hoofse ridders. Alleen geile binken die maar op één

ding uit waren. Toch heb ik heel even wat gehad met een man. Heel kort. Te kort? In zeker zin wel. Het was een goeie vent met een hoop vrouwelijke eigenschappen. Maar uiteindelijk toch een man. Zijn baard die 's nachts hinderlijk tegen mijn wang prikte. Het meteen in slaap vallen na de daad. Hij probeerde wel te blijven liggen hoor, maar ik hoorde hem binnensmonds tellen in een dappere poging wakker te blijven. Dan was hij toch te druk met wakker te blijven in plaats van samen met mij nog na te genieten. Het zou nagenieten voor hem zijn, voor mij moest het hoogtepunt nog komen. Dan voelde ik me toch alleen in bed en bracht ik mezelf heel voorzichtig en zachtjes tot een hoogtepunt. Dat zou bij Laura nooit gebeurd zijn. De dagen na die verrukkelijke middag ondervond ik dat ik nog steeds nergens bij hoorde en ik realiseerde me dat ik net zo volwassen was ervoor als erna. Maar we waren wel ontzettend verliefd.

Toch was het ergens verkeerd gegaan. Toen nog niet. In onze verliefdheid hadden we een reis geboekt. Zo romantisch. Onnozel als we waren dachten we dat niemand wist dat we samen iets hadden. Het was in alle opzichten een heel romantische reis. Dat was ook de opzet en dus togen we naar Shakespeare Country in Engeland. Toen we er aankwamen was het alsof we een reis terug in de tijd gemaakt hadden. Er heerste een weldadige rust, de rust en de sfeer die ik altijd proefde als ik naar de oude kleurplaten op school keek met de afbeeldingen van Ot en Sien erop. Daar in de Cotwolds had het leven geen haast, en wij al evenmin. We leefden daar als in een droom, die nooit voorbij hoefde te gaan. Ik ademde er de sfeer van honderd jaar geleden. Samen liepen we door de zacht glooiende heuvels, door bossen en dalen waarin kleine riviertjes stroomden. We slenterden door typische dorpjes en pittoreske stadjes. De huizen hadden een honing kleur en we lieten ons wijs maken dat het de kleur van cotwoldskalkzandsteen was. Alleen al de namen van de dorpjes gaf mij een apart gevoel: Chipping Campden Moreton-in-the-Marsh, Stow-on-the-Wold, Bureton-on-the-water, Cirencester, Arlington-Row, Stradford-upon-Avon. Allemaal hadden ze iets aparts wat je nergens anders tegenkomt. Zo ook het dorpje Northleach. Het bestond waarschijnlijk al in de tijd van de Romeinen. De hoofdstraat zou zelfs door hen aangelegd zijn, het is de Fussway, een straat die loopt van Northleach naar Cirencester. Aan die beroemde straat logeerden wij. Het was een piepklein dorpje. Ik vermoed dat er hoogstens 1500 mensen wonen, bijna een gehucht dus, amper zes straten groot. Dat soort dorpjes hebben iets wat me enorm fascineert. Het is moeilijk uit te leggen. Ik word er melancholiek. Dan denk ik met weemoed terug aan die goede oude tijd (was die wel zo goed? Bovendien heb ik die niet eens meegemaakt!) toen alles nog rustig en op het gemak ging. Geen haast, geen stress. Heerlijk onbezorgd. Geen internet, geen tv, geen drukte. Dat vond ik in die plaatjes terug. Een kleine slagerij, een

zuivelwinkeltje en als je veel geluk hebt een kantoorboekhandel, annex postagentschap. Dat alles in eeuwen oude huizen, in eeuwen oude straten. Een Inn en een heerlijke pub. Een telefooncel misschien, maar geen disco of internetcafe. Niets wat lawaai maakt of wat synoniem is aan ons jachtige leven. Iedereen kent elkaar, iedereen heeft tijd voor elkaar. Ik voelde er alleen rust en een overweldigend gevoel van cultuur en natuur.

Het pension waarin we verbleven was een B and B. De eigenaresse was Pauline Loving. Haar karakter was in overeenstemming met haar achternaam. Ze had d'r zaakjes goed voor elkaar. Het pension lag heerlijk tussen de bossen even buiten Northleach. Er zat een hele tuin om heen en wat velden, in het geheel niet meer dan een kleine open plek in het enorme bos, maar al met al toch een klein domein, maar niet zo groot als mijn ouderlijk huis. Het huis had een typische Engelse stijl en aan de achterzijde was een klein terras en een grote vijver waarachter de moestuinen lagen. In de velden liepen haar paarden, varkens en kippen, een schaap, een geit en helaas een vos. Het huis was in feite niet groter dan een forse bungalow met daar een kleine uitbouw aan. In de uitbouw waren drie slaapkamers gemaakt die ze verhuurde. Meer kamers wilde ze niet, want alleen met deze kleinschaligheid kon ze er garant voor staan dat het er huiselijk en gezellig was. De gasten moesten het gevoel hebben dat ze bij het gezin hoorden. Direct aan de uitbouw bevonden zich de eetkamer en een tv-kamer. De slaapkamers waren prachtig ingericht. Alles was in dezelfde stijl of paste bij elkaar. Het was heel romantisch. Echt iets voor een reis van geliefden. De muren waren zalmkleurig en bovenaan bij het plafond was een klein biesje van papierbehang aangebracht met hele kleine lieve bloemetjes. De overgordijnen en het dekbed hadden hetzelfde motief. Toch werd het daardoor niet eentonig of druk. In de badkamer waren dezelfde kleuren terug te vinden en zelfs het toiletpapier was in een bijpassende kleur. Het mooiste vond ik nog dat je in je kamer zelf koffie, thee en chocolademelk kon maken. Heerlijk zo vlak voor het slapen gaan en bij het lezen van een goed boek.

Toen ik nog geen tiener was vond ik het heel moeilijk om met leeftijdsgenootjes te spelen. Ik was liever alleen. Toch had ik wel een vriendinnetje die accepteerde dat ze maar af en toe mijn vriendinnetje was. Ze was zelf ook nogal verlegen en dat hielp. De meeste andere meisjes om me heen deden van alles om me te treiteren, of in het gunstigste geval stonden ze erbij en keken ernaar. Waarom? Dat zal ik nooit weten. Misschien omdat ik zo teruggetrokken was. Misschien is een klein tenger meisje, dat verlegen overkomt wel een uitstekend doelwit voor uitgesproken krengen. Bovendien deed ik nooit iets terug. Ik liet het allemaal maar over me heen komen. Het enige wat ik overduidelijk probeerde was moeilijkheden

te vermijden. Dat doe ik overigens nog steeds. Er was één meisje in het bijzonder, ze woonde een zestal boerderijen verderop, die de meeste ellende bezorgde.

Christel.

Haar zal ik nooit vergeten. Ze was een kop groter en vele malen sterker. Ze terroriseerde me in alles. Aan de rand van de stad lag een behoorlijke speelplaats met een zandbak en alles d'r op en d'r aan. Ik mocht daar alleen komen met haar goedkeuring. Als ik haar zag dan vroeg ik die ook, maar als ze niet in de buurt was dan waagde ik het erop. Ik keek voorzichtig om me heen en was steeds op mijn hoede; erop beducht dat ze plotseling achter me stond en me hard aan mijn paardenstaarten zou trekken. Zodra ik haar zag rende ik snel weg maar helaas was ze sneller. Ze greep me bij de haren en duwde me ruw op de grond en dan smeekte ik al om vergeving. Maar toch kneep ze me met mijn velletje tussen haar scherpe nagels. Thuis verzon ik allerlei smoezen om mijn blauwe plekken te verklaren. Ik was bang dat ze het toch niet zouden begrijpen. Christel hield nooit op met pesten, zelfs op weg naar school was ik haar slachtoffer. Ik had een bloedhekel aan d'r. Ik wenste d'r doodziek en nog veel erger. Eén keer toen ze een heel eind bij me uit de buurt was waagde ik het mijn tong naar haar uit te steken, maar daar had ik een week later nog last van. En dus kroop ik nog verder in mijn schulp en vond ik alleen rust in een door me zelf gecreëerde wereld. Steeds vaker zocht ik die bescherming. Dat was de reden dat ik twee keer op de basisschool bleef zitten. Niemand vroeg zich ooit af waarom, terwijl ik op de kleuterschool nog haantje de voorste was. Teveel fantasie zeiden de onderwijzeressen. We zijn bang dat er nooit iets van Fleur terecht zal komen, vooral niet als ze zo met haar poppen blijft spelen en die kinderlijke spelletjes blijft herhalen. Dat Laura en ik elkaar zo aardig vonden kwam omdat we allebei dromers waren. Ik vond haar bekoorlijk omdat ze zo lief en zachtjes lachte. In het begin dacht ik dat ze me hoogstwaarschijnlijk alleen leuk vond omdat ze medelijden met me had. Maar toen we in elkaar armen lagen vertelde ze me waarom ze zoveel van me hield. In ieder geval kon ik bij haar niets verkeerd doen. Voor Laura en ik elkaars geliefden werden waren het spaarzame momenten dat ik op een roze wolk dreef en was mijn leven vol angsten. Het resultaat daarvan was dat ik de vreselijkste nachtmerries had. Maar ik leerde mezelf 's nachts niet schreeuwend wakker te worden. Eén van die dromen kan ik me nog heel helder voor de geest halen.

Ik werd door een buurmeisje naar school gebracht. Ik was denk ik amper vijf jaar. Het was een vast ritueel dat ze me naar school bracht, dus ook in mijn dromen. Bij de kleuterschool aangekomen stond er voor de ingang van het theater, dat er pal naast gelegen was, tamelijk veel mensen. Op hun gezichten was afschuw maar ook wel enige opwinding af te lezen. Wat ze precies zeiden kon ik niet verstaan maar

aan hun opgewonden toon begreep ik wel dat er iets aan de hand moest zijn. Anky, het buurmeisje, tilde me op zodat ik samen met haar kon zien wat er gebeurd was. De hele glazen entree lag aan gruzelementen. Er was werkelijk niets heel. De deuren van de toiletten stonden open. Alles zat onder het bloed en op de grond lagen plassen bloed. Meer kan ik me er niet van herinneren. Het heeft jaren geduurd voordat ik er van overtuigd was dat het alleen maar een enge droom was. Het gekke is dat ik me elk detail van die entree nog steeds voor de geest kan halen, maar ik weet absoluut niet meer hoe Anky er uitzag. Sterker nog, ik kan me haar helemaal niet herinneren, behalve dan in die ene droom. Had ze werkelijk bestaan? Wat voor leven zou ze nu dan leiden? Met wie was ze getrouwd? Kon ze zich mij nog herinneren? Waarom bracht zij me elke dag naar school en niet mijn moeder? Daar op zolder drong het plots tot me door waarom ik zo graag ridderverhalen las. Meestal iets wat jongens doen. Het was vanwege de mystiek die de ridders van Koning Arthur uitstraalden. Zij waren het symbool van de hoofse epiek en dat sprak me enorm aan. Ik verlangde naar een ridder op het witte paard. Naar de liefde die zij voor een jonkvrouw voelde. De allesoverheersende bewondering voor een onbereikbare vrouw. Ik begreep de taal van die mystiek wat voor mij ook de taal van de liefde tussen man en vrouw was. Een taal die zich kenmerkte door de sfeer van verschrikkelijke eenzaamheid, want iemand die verliefd is staat alleen op de wrede wereld. Wreed, omdat vrijwel elke situatie er op berekend lijkt te zijn de geliefden van elkaar te scheiden of te vervreemden. Maar daar tegenover schiep de mystiek, als je verliefd was, een nieuwe wereld waarin het beeld van jouw numero uno alles bepalend is. Dat juist maakte de werkelijkheid zo hard en meedogenloos. Juist omdat lange tijd mijn grote liefde ook onbereikbaar leek en later onvindbaar werd. Nu besepte ik pas ten volle dat hoofse liefde het eindpunt was. Ik wilde onbereikbaar voor hen zijn, smachtend naar me, me vererend maar met de wetenschap dat ze me nooit zouden bezitten.

Mijn oog viel op een stapel fotoalbums in de hoek rechts van me. Ze kwamen me niet bekend voor en juist daardoor was mijn belangstelling gewekt. Het eerste fotoalbum dat ik pakte bevatte louter foto's van mensen die ik niet kende. Ik vroeg me af van wie het geweest waren, maar dat kon ik nergens uit afleiden. Daar was ik niet in geïnteresseerd. Ik legde het terzijde en pakte het volgende boek. Al die foto's kon ik wel thuisbrengen. Het waren grotendeels foto's uit Den Haag. Foto's vóór in de straat bij oma-tante Cor (oma-tante omdat ze de zus was van mijn oma), in het portiek, op de trap samen met Jolanda en... Laura... Foto's van de stad. Het Vredespaleis, het Binnenhof en het paleis Noordeinde. Een foto toen ik mijn communiejurkje droeg. Ik kon me nog goed herinneren dat we dat gekocht hebben. Mijn vader, mijn moeder, mijn tante en ik. Bij Vroom en Dreesmann hing

een beeldig jurkje, geknipt voor mijn eerste communie. Iedereen was er weg van. Het stond me goed en het paste precies. Ik was er trots mee. Over de prijs waren ze het ook eens. Mijn vader wilde het al gaan afrekenen, maar daar stak mijn tante een stokje voor. Van kopen was nog geen sprake. Het werd apart gehangen en ze gingen eerst nog eens verder kijken, want stel je voor dat er nog iets mooier en goedkopers te krijgen was. Mijn vader kwaad, maar hij durfde geen scène te maken in de winkel. Hij moest zijn woede inslikken. Vervolgens zijn we de hele stad door geweest. Wij winkel in, winkel uit, maar nergens anders konden we slagen en toen we tegen kwart voor vijf weer bij Vroom en Dreesmann stonden werd het alsnog gekocht. Je had mijn vader moeten horen mopperen op weg terug naar huis. Ik kon hem ergens geen ongelijk geven, maar zo was mijn tante nu eenmaal. Ze had het niet erg breed en moest heel zuinig met haar geld omgaan. Mijn vader was zich daar ook drommels goed van bewust en daarom hield hij zich nogal koest. Het was overigens altijd weer een feest voor me als we naar Den Haag gingen. Bijna elk weekend waren we bij mijn tante en het was de fijnste tijd van mijn leven. Daar was ik een ander kind. Ik keek er de hele week naar uit. De reis op zich was al een feest. Bij Delft begon ik al te zingen dat we er bijna waren en als we dan Rijswijk binnen reden richting Hollands Spoor dan haalde ik diep adem. Ik wilde met volle teugen genieten. Onderweg had ik mijn favoriete spelletje gespeeld; turven welk merk auto we het meest tegen kwamen. Meestal was dat Ford of Opel en dan in het speciaal de Opel Vectra. Zelf hadden we ook zo'n auto en ik kon me geen betere bedenken. Hoewel, we kwamen een keer juist buiten de Maastunnel midden op een kruispunt stil te staan. Het lukte mijn vader niet de auto te starten, er was geen beweging meer in te krijgen. Het regende pijpenstelen. Samen met een andere bestuurder hebben ze de auto naar de kant van de weg geduwd. Daar hebben we gewacht op de wegwacht. De oorzaak was dat we door een te diepe plas water hadden gereden. Op de een of de andere manier heeft dat zo'n indruk op me gemaakt dat ik er nog voor zorg nooit door te grote plassen te rijden. De reden dat ik toen Den Haag verkoos boven Bergen op Zoom was gelegen in het feit dat er in Den Haag veel meer gebeurde naar mijn mening. Er was maar één nadeel aan Den Haag. Geen Laura. Hoewel het me wel een enkele keer gelukt is haar tijdens de grote vakantie voor een paar dagen mee te krijgen. De wijk waarin mijn tante woonde stond niet al te best aangeschreven. De werkloosheid was hoog en de criminaliteit ook. De huizen waren gehorig en klein.

Oma-tante Cor woonde op de middelste etage. De voordeur bevond zich in een portiek waar nog drie andere deuren toegang tot woningen verschaften. De trap naar beneden was breed en stijl en de treden waren smal. Het was er altijd koud, behalve midzomer als het op straat niet meer uit te houden was.

Recht tegenover het portiek bevond zich een zijstraat die me enorm fascineerde. Een verdieping lager woonde een vrouw met twee dochters. Het was een tweeling en ze waren een jaar of vier ouder. In de vakantie dat ik er met Laura was hadden ze bedacht om ons een poets te bakken. We zaten samen op de trap en waren het er over eens dat de tegenover liggende straat heel bijzonder was. Dat ving de tweeling op. In een mum van tijd mengden ze zich in ons gesprek. Wij vertelden heel enthousiast hoe leuk en vrolijk we de straat vonden.

‘Maar het is helemaal geen leuke straat’, zeiden ze heel wijs. ‘Het is een afgrijselijke straat.’

‘Toch vind ik hem mooi’, zei ik koppig en Laura viel me bij ‘En waarom vind jij het geen leuke straat?’

‘Omdat mijn moeder zegt dat de straat niet voor kinderen is’, zeiden ze, haast in koor. Daar hadden ze wel een punt, want zowel mijn moeder als mijn tante hadden mij bevolen nooit die straat in te gaan. Daar had ik wel eens moeite mee, want hij zag er zo aardig en vrolijk uit.

‘Ja, daar heb je gelijk in. Ik mag er ook niet doorheen lopen van mijn moeder.’

‘Maar toch vind ik hem leuk, zo fleurig met al die zonneschermjes’, bracht Laura in. ‘Wat kan daar nou voor afgrijselijks zijn dat we niet mogen zien?’

‘Ik vind het ook belachelijk dat we er niet mogen komen. Ik mag het eigenlijk ook wel niet maar ik heb het toch een keer gedaan en nou weet ik waarom het niet mocht. Ik weet precies wat er te zien is’, zei een van de tweeling.

‘Wat dan?’ vroegen Laura en ik tegelijkertijd.

‘Dat zeggen we lekker niet. Daar moet jullie zelf maar achter komen. Als jullie durven kun jullie met ons meelopen’, de ander. Ze stond op en staken de straat over. Ik twijfelde. Maar Laura was al opgestaan. De huizen zagen er heel leuk uit met boven elk raam een roze zonnescherm. Ik bedacht me dat die vorig jaar rood waren geweest. Het maakte echt een heel vrolijke indruk. Wat kon er nou in die straat zijn dat we niet mochten zien? Ik kon me het niet bedenken en dus besloot ik ook over te steken en hen achter na te gaan. Toen Laura en ik in het kielzog van de tweeling liepen keken ze ons veel betekend aan.

‘Luister goed naar wat we zeggen. Je mag bij geen enkel raam naar binnen kijken.’

‘Waarom niet?’ vroeg ik onnozel.

‘Daarom niet.’

Tja, dat was natuurlijk het verkeerde antwoord. Op ons gemak liepen we de straat in en bij het eerste het beste raam keken we allebei naar binnen. Ik schrok me werkelijk een hoedje. Op een kussen achter het glas zat een dikke lelijke vrouw in kleermakers zit. Het enige wat ze aan had was een gehaakt vest dat genoeg van

haar onthulde. Op haar linker dijbeen had ze een grote blauwe plek. Ik gruwelde ervan. Zo iets had ik nog nooit gezien en ik was met stomheid geslagen.

‘Wat zei ik je nou’, hoorde ik een stem naast me zeggen. De tweeling zette het op een rennen maar wij bleven beduusd staan. Kijken. De voordeur ging open en ik hoorde een zware mannenstem vloeken. Op dat moment besloten we ook maar te rennen als wist ik bij God niet waarom. Helemaal aan het andere eind van de straat hielden we buiten adem stil.

‘Wat zei ik je nou. Niet naar binnen kijken. Als-ie je te pakken had gekregen dan was je nou niet jarig geweest.’ Ze keek haar zusje aan met zo’n blik van: ach die stomme provinciaaltjes ook.

‘Maar waarom mag je dan niet naar binnen kijken?’

‘Omdat daar vrouwen zitten stomme troela.’

‘Nou dan moeten ze daar niet gaan zitten’, bracht Laura onschuldig in.

‘Jij begrijpt ook helemaal niets. Het kwam hatelijk over en ik besloot geen discussie met hen aan het gaan. Met een hele grote omweg gingen we terug naar huis. Het kwam heel even in me op te vertellen wat er gebeurd was die middag en te vragen wat die dames daar deden maar ik bedacht me nog net op tijd en beet op mijn lip. Gelukkig vroegen ze ook niet wat we die middag uitgespookt hadden. In bed dacht ik er nog lang over na, maar ik begreep het niet.

Ik herinnerde me ook weer dat we op een vrijdagavond met z’n allen in het restaurant op de pier een hapje zaten te eten. Ik was vreselijk opgewonden want elke vrijdagavond was er rond een uur of tien vuurwerk op het strand van Scheveningen. Ik kon maar niet wachten totdat het donker werd en tegen kwart voor tien kwam er vanaf de Noordzee een onweer op zetten. Mijn vader besloot het zekere voor het onzekere te nemen en hals over kop gingen we naar de auto. Alles en iedereen vluchtte weg voor het naderende noodweer. Op zich vond ik het wel heel spannend, zelfs spannender dan het vuurwerk. Steeds vaker werd de hemel verlicht door bliksemstralen en het gerommel werd steeds luider. We kwamen nog net op tijd droog thuis, dachten we. Uiteindelijk viel er geen druppel en dreef het onweer over. In bed hoorde ik hoe de donder zwakker werd en op het laatst werd het overstemd door het geluid van knallend vuurwerk. Overbodig om te zeggen dat ik er toen de pest in had.

Ik vond het heerlijk als mijn vader en moeder in het buitenland op vakantie gingen want dan mocht ik bij oma-tante Cor en Jolanda logeren. Jolanda was ongehuwd en zorgde voor haar moeder. Zij vonden bijna alles goed. Ik mocht laat opblijven en ik kon, als Laura mee mocht, samen met haar naar de stad. Ik zag tv-programma’s die anders voor mij verboden waren. Maar er was nog iets. Den Haag

was voor mij iets mysterieus. Er hingen zoveel verhalen aan. Mijn familie kende een rijke geschiedenis aan het steeds weer ophalen van zelfs de meest onbelangrijke voorvallen uit onze familiegeschiedenis. Het was vaak een compleet gestileerde verhaallijn met retorische onderbrekingen, hele sterfscènes of huwelijksaanzoeken. Verhalen die ik steeds weer opnieuw hoorde en die met geur en kleur tijdens het diner of 's avonds bij de borrelhapjes weer van stal werden gehaald. Er waren twee verhalen die de meeste indruk op mij maakten, vooral ook omdat mijn vader er thuis ook steeds over begon. Het eerste was het verhaal dat mijn opa bij oma-tante Cor in de huiskamer hoorde dat Kennedy vermoord was. Een half uur later kwam mijn oma geschokt thuis, zoals de hele wereld geschokt was. De schok en de ontredde van dat moment klonk nog steeds door. Ik denk dat het misschien net zo iets was als toen bij de aanslag in New York. Het tweede, dat was eveneens in Den Haag (niet zo heel gek want ze waren er bijna elk weekend), dat mijn vader vernam hoe de vrouw van Roman Polanski, Sharon Tate, was vermoord. De zogenaamde Helter Skelter moorden. Dit alles maakte diepe indruk op hem. Zoiets hoorde je in Bergen op Zoom nooit. Ik heb een hele tijd gedacht dat Bergen op Zoom in die tijd verstoken was van nieuwsvergaring, dat er geen kranten waren, of radio en tv. Ik nam tijdens een van die etentjes het besluit dat als ik later groot was ik beslist in Den Haag zou gaan wonen. Zover is het nooit gekomen want toen mijn oma-tante Cor overleed verdween de band met Den Haag. Het contact Jolanda verwaterde. Onze levens hadden een andere wending genomen. Af en toe was er nog telefonisch contact en dan spraken we af elkaar eens te zien maar het kwam er nooit van. Ieder had zo zijn eigen beslommeringen. Bovendien was ik bang dat ik niet wist wat ik zou moeten zeggen en dus nam ik nooit het initiatief. Toen oma-tante Cor overleed werd alles anders. Haar dood was een mijlpaal in mijn leven, maar dan één van verdriet. Na al die jaren rouwde ik nog steeds om haar. Het was mijn eerste kennismaking met kanker, die poel van pijn en ellende, de hopeloze strijd die hoe dan ook altijd eindigde de met de dood. Ik wist dat ze dat zou veroordelen. Ze wilde niet dat iemand om haar rouwde of medelijden met haar had.

‘De dood’, zo zei ze me vlak voor ze stierf, ‘is voor mijn een kans op een nieuw leven.’ Ze geloofde met heel haar hart en ziel in reïncarnatie. Ze had een hele kast vol met boeken over dat onderwerp en ik realiseerde me dat deze ook ergens op zolder moesten liggen. Ik kreeg een onweerstaanbaar verlangen die boeken te vinden en te lezen, in een ultieme poging haar in mijn gedachten weer tot leven te brengen. Wie weet had ze wel een dagboek bijgehouden en daar was ik zeker in geïnteresseerd want ik was benieuwd hoe ze zelf tegen haar leven vol tegenslagen

aan keek. Misschien kon ik iets van haar leren. De tegenslagen van de Van Hemertjes; het waren gevleugelde woorden binnen onze familie, waar ook bij ons thuis aan tafel of de borrel uitvoerig werd gesproken. Er waren er tenminste twee die ik tot in detail kende. Eén van horen zeggen en van de ander was ik getuige. Oorspronkelijk woonde oma-tante Cor en Jan (gek eigenlijk dat we die niet opa-oom noemde maar gewoon Jan) in Oude Tonge. Door de watersnoodramp van 1953 waren ze gedwongen te verhuizen en ze kregen toen een huis toegewezen in Den Haag. Over die ramp heb ik ze vaak genoeg horen vertellen. Omdat oma-tante Cor zich die hele zaterdag niet lekker voelde gingen ze 's avonds vroeger naar bed dan gewoonlijk. Ze zouden de andere dag bij mijn grootouders op bezoek komen om wat zaken voor de verjaardag van mijn opa te bespreken.

'Achteraf ben ik blij dat ik me die dag niet lekker voelde', vertelde ze. 'Ik viel snel in slaap en waarschijnlijk werd ik daardoor midden in de nacht wakker. Ik was gewoon wakker en ik had gewoon geen slaap meer. Ik deed een lichtje aan en keek op mijn horloge. Ik zuchtte want het moest nog drie uur worden. Ik luisterde naar de wind die met kracht rond het huis joeg, waardoor het dak kraakte en de pannen rammelden. Ik kreeg een onbestendig gevoel van het gierende geluid. Direct daarop, tenminste dat denk ik want ik weet niet meer hoe lang ik heb liggen luisteren, hoorde ik lawaai op straat. Ik liep naar beneden en het water stond al in de gang. Het spoot werkelijk door de brievenbus de gang in. Ik schrok me te pletter en rende naar boven waar ik als de bliksem Jan wakker maakte. In paniek hebben we nog wat bij elkaar gegraaid en zijn we naar de zolder gelopen. Het water steeg tot dicht onder de zoldervloer. Maar kwam gelukkig niet hoger. Wel hoorden we alle meubelen tegen de muren en het plafond beuken. Het was het meest angstaanjagende geluid wat ik ooit heb gehoord. Ook buiten was er allemaal lawaai, maar we konden niet zien wat zich daar afspeelde. We konden het alleen maar raden. Pas toen het een beetje begon te gloriëren zagen we het drama.' Het huis was zo aangetast door het water dat het afgebroken moest worden. Ook al hun spulletjes waren vernield door het water.

Of het favoriete verhaal van mijn vader: 'Ik zag mijn oom Jan altijd met een glas bier of wijn. Ik wist dat hij dronk want daar hoorde ik mijn ouders altijd over praten als ze dachten dat ik hen niet hoorde, of als ik aan de deur stond te luisteren. Maar wat alcoholisme precies inhield daar had ik geen weet van. Ik was wel tot de conclusie gekomen dat het niet goed voor de gezondheid was. Je hoort als je klein bent heel veel en hoewel je het meeste niet direct kunt plaatsen voel je dingen toch soms erg goed aan. Dat het niet goed was, daar was ik van overtuigd, maar ik legde geen verband tussen de blauwe plek op de arm van mijn tante of op haar gezicht, of de gebroken arm die ze had. De reden die zij daar voor opgaf leken mij

heel waarschijnlijk. Daar komt nog bij dat ik mijn oom nooit echt dronken had gezien. Op een bepaald moment hoorde ik hem grove taal uitslaan. Ik was in een andere kamer, en natuurlijk was ik nieuwsgierig naar wat er aan de hand was, maar ik werd door mijn moeder gedwongen op mijn kamer te blijven en lief te gaan kleuren. Dat deed ik dan maar, wat er gebeurde dat stond me helemaal niet aan. Ik hoorde mijn vader schreeuwen en ik hoorde de stem van mijn moeder die hem probeerde te sussen. Daar tussendoor hoorde ik het gegil van oma-tante Cor en het gebrul van oom Jan die maar doorging met het uitslaan van onbegrijpelijke taal. Ik herkende wel wat woorden en vroeg me af of hij soms zijn mond vol met zuurtjes had. Naar mijn gevoel had ik ook een keer zo geklonken toen ik stiekem wel vijf zuurtjes in mijn mond had en mijn moeder vroeg wat ik aan het doen was. Ik voelde me verschrikkelijk, het beangstigde me enorm. Ik kneep hard mijn ogen dicht en wenste dat ik er niet was. Ik kon niets doen om eraan te ontsnappen. Er ging een deur open en de stemmen werden luider. Er klonken voetstappen op de gang en voor mijn slaapkamerdeur bleven ze staan. De voordeur ging open en ik hoorde mijn vader woedend schreeuwen.

“Als je nog eenmaal bezopen thuis komt en je zit met je vuile poten aan haar lijf dan gooi ik je eruit en kom je er niet meer in.” Er kwam een antwoord terug wat ik niet kon verstaan. Daarna werd de deur met een klap dicht gesloten. De rust keerde weer, maar het was een gespannen rust. Het zal een uur of wat later zijn geweest toen ik een sleutel in het slot hoorde steken. Mijn oom kwam weer thuis. Ik hoorde oma-tante Cor de gang op komen en ze begon te snikken. Mijn oom vloekte (met nog steeds die zuurtjes in zijn mond) en zei iets in de geest van dat ze uit de weg moest gaan. Blijkbaar gebeurde dat niet of niet snel genoeg. Ik hoorde hoe hij haar een klap gaf, waarschijnlijk in haar gezicht, het klonk als een gewerschot. Het werd de andere ochtend door een rode plek bevestigd. Eén van hen, ik vermoed oma-tante Cor, verloor het evenwicht en viel tegen de muur van mijn slaapkamer. Direct daarop hoorde ik de deur van de woonkamer met een ruk opengaan. Zware voetstappen in de gang. Mijn vader kwam eraan. Ik was bang, maar toch ook heel nieuwsgierig. Heel stilletjes sloop ik naar de deur en opende die tot op een kier. Ik kon in de richting van de voordeur kijken. Halverwege de gang stond mijn vader met een rood hoofd van woede en mijn oom met een rood hoofd van de drank. Op dat moment vielen alle stukjes van de puzzel op z'n plaats. Er werd wat over en weer gescholden en plots werd mijn vader zo kwaad dat hij met een oorverdovend geschreeuw mijn oom bij zijn overjas pakte en met kracht tegen de deur drukte. Mijn oom was zo dronken dat hij te laat reageerde. Voor hij wist wat er gebeurde stond de voordeur al open. Mijn vader sleurde hem naar buiten en smet daarna de deur weer dicht. Er zal ongetwijfeld verbaal geweld gebruikt

zijn, maar ik was zo verbijsterd door wat ik zag dat de rest niet tot me doordrong. Ik deed de deur haastig dicht kroop onder de dekens weg en begroef mijn hoofd onder het kussen. Ik heb mijn oom nooit meer terug gezien en er werd in mijn bijzijn ook nooit meer over hem gesproken, ook niet door oma-tante Cor. Het leek wel of hij van de wereld was verdwenen, sterker of hij nooit bestaan had. Het was mij heel duidelijk dat ik beter niet naar hem kon vragen.' Ook naar dit verhaal zat ik dan weer ademloos te luisteren.

Wat ook zo spannend was aan Den Haag was de herfst. De dagen worden korter, het weer slechter en de avonden langer. Allemaal tekenen dat 5 december weer in aantocht is. Dat was echt een hoogtepunt in het jaar vooral bij oma-tante Cor en Jolanda. Vanuit haar keukenraam keek je op een binnenplaats. Vroeger was het waarschijnlijk een hofje geweest. Dat stukje grond trok me enorm aan. Ik kon er uren naar kijken en af en toe mijn adem op de ruit afvegen. De toegang tot het voormalige hofje was hermetisch afgesloten. In totaal stonden er nog drie of vier huizen, totaal onbewoonbaar geworden. Het was dan ook vanwege instortingsgevaar dat het geheel ontoegankelijk was gemaakt. Zo bleef het jaren lang staan. Ik had er heel wat voor over om eens een kijkje in die huizen te nemen. Maar ik durfde niet. Hoe hevig mijn verlangen ook was. Ondertussen fantaseerde ik over de mensen die er gewoon hadden. Wat voor mensen waren het geweest? Wat hadden ze meegemaakt? Wat had er zich tussen die muren afgespeeld? Welke drama's of blijde gebeurtenissen? Ik kon er uren over peinzen en fantaseren. Na verloop van tijd begon ik ze als mijn eigendom te beschouwen. Het waren mijn huizen en later zou ik ze laten opknappen. En dan zou ik uitzoeken wie er in gewoond hadden en wat er zich had afgespeeld. Maar de week daarop was er iets wezenlijks veranderd, alhoewel ik niet onder woorden kon brengen wat, totdat ik de dag daarop een hijskraan met een enorme grote kegel er aan voor de huizen zag staan. In één dag was de historie van dat, voor velen, onbelangrijke kleine stukje grond, want voor hen juist zo ontzettend veel waarde had, met de grond gelijk gemaakt. Alles vervormd tot vormeloze stukken steen en beton. Erger nog dan een Jig-Saw puzzel waar je avonden lang aan hebt gewerkt -gelegen op een grote houten plaat- en je vol trots wil laten zien wat je hebt gepresenteerd, maar je houdt de plaats iets te schuin en daar glijdt de puzzel naar beneden. Erger omdat met de puzzelstukjes van wat eens huizen waren geweest met de beste wil van de wereld nooit maar dan ook nooit meer die huizen (en de ziel er van) kon worden opgebouwd. Ik had me er niet op kunnen voorbereiden. Ik had geen afscheid kunnen nemen. Ik zag hoe de toegangspoort tot de binnenplaats werd opgeknapt en op de plaats van de huizen kwam een parkeerhal. Maar in mijn gedachten bleven de huizen bestaan en met weemoed dacht ik terug aan die weggerotte